PERSPEKTÍVY ROZVOJA VIDIECKYCH SÍDIEL V OKRESE TRNAVA Z POHĽADU RÍMSKOKATOLÍCKYCH KŇAZOV (VÝSLEDKY SOCIOLOGICKÉHO PRIESKUMU)

Milena Moyzeová, Zita Izakovičová

Abstract

Priests in rural settlements represent a communication base and their main mission is to care for the spiritual life of parishioners and to cooperate in education and upbringing of the youth through religious studies at the local elemental schools. It is therefore necessary to assess the attitude and participation of the Church in questions concerning the communal life and its possible perspectives. Participation of the Roman Catholic Church in the development and management of communes in the district of Trnava has been assessed by means of sociological research. The aim of the paper is to present opinion and attitude of the Roman Catholic priests active in 23 parishes to the questions concerning the environmental quality, specification of environmental, economic, and social problems, as well as evaluation of human potential.

Keywords: rural settlements, environmental quality, rural development, interview, Roman Catholic priests

Úvod

Od ukončenia protireformačných a rekatolizačných tendencií je v slovenskej spoločnosti výrazne dominantnou rímskokatolícka cirkev (Majo, 2017). Podľa Štatistickej ročenky SR (2017) z hľadiska náboženskej štruktúry je na Slovensku 68,9 % obyvateľov a v okrese Trnava 93,39 % obyvateľov rímskokatolícke vierovyznania. Okres Trnava zahŕňa farnosti a filiálky trnavského dekanátu, smolenického a hlohoveckého dekanátu. Farnosti a filiálky trnavského dekanátu - Bohdanovce nad Trnavou/Šelpice, Brestovany/Horné Lovčice, Cífer/Pác, Hrnčiarovce nad Parnou, Križovany nad Dudváhom/Vlčkovce, Majeichov, Opoj, Ružindol/ Biely Kostol, Suchá nad Parnou/Košolná, Zvončín, Špačince, Trnava - Kopánka, Trnava - Prednádražie, Trnava - Modranka, Trnava - Tulipán, Trnava - sv. Mikuláša, Voderady/ Pavlice, Slovenská Nová Ves, Zavar/Dolné Lovčice, Zeleneč. Farnosti a filiálky smolenického dekanátu - Boleráz/Kľčovany, Buková, Dechtice, Dlhá/Borová, Dobrá Voda, Dolná Krupá/Horná Krupá, Dolné Dubové/Radošovce, Dolné Orešany, Horné Orešany/Lošonec, Jaslovské Bohunice/Paderovce, Kátlovce, Naháč/Horné Dubové, Smolenice/Smolenická Nová Ves, Trstín/Bíňovce a farnosti hlohoveckého dekanátu – Bučany a Malženice.

Cieľom predkladaného príspevku je v nadväznosti na získané výsledky z krajinnoekologického a sociologického prieskumu realizovaného vo vidieckych sídlach okresu Trnava:

- pokračovať v hodnotení rozvojových podmienok vybraných vidieckych sídiel a rozšíriť doterajšie spektrum oslovených respondentov (starostovia vidieckych sídiel, obyvatelia, farmári a pod.) o predstaviteľov rímskokatolíckej cirkvi,
- formou riadených rozhovorov analyzovať názory rímskokatolíckych kňazov na život v obciach a možnosti ďalšieho rozvoja sídiel v kontexte s trvalo udržateľným rozvojom.

Teoreticko-metodické východiská

Sociologický prieskum sme realizovali s 23 rímskokatolíckymi (RK) kňazmi v sídlach Trnava - Modranka, Zeleneč, Boleráz, Jaslovské Bohunice, Dechtice, Suchá nad Parnou, Naháč, Trstín, Buková, Smolenice, Horné Orešany, Bohdanovce nad Trnavou, Dlhá, Ružindol, Pavlice, Majcichov, Cífer, Dolná Krupá, Dolné Dubové, Dobrá Voda, Kátlovce, Križovany nad Dudváhom a Voderady.

Pomocou otázok kladených v rámci rozhovoru „face to face“ sme sa snažili získať obraz o priamej participácii RK kňazov na živote v obci, na aktivitách, ktoré sa v obci realizujú a ktoré prispievajú k zvyšovaniu kvality životného prostredia, kvality života a zvyšovaniu environmentálneho povedomia obyvateľov. pre prieskum sme si stanovili 2 hypotézy.

Hypotéza 1: Predpokladáme, že rímskokatolícki kňazi vo vidieckych sídlach okresu Trnava zastávajú významné miesto v spoločenskom živote.

Hypotéza 2: Predpokladáme, že rímskokatolícki kňazi sa aktívne zapájajú do environmentálnych aktivít, ktoré prispievajú k zvyšovaniu kvality životného prostredia, ovplyvňujú hodnotovú orientáciu a ekologické povedomia obyvateľov a tým ich postoje k životnému prostrediu, k prírodným zdrojom a kultúrnym hodnotám a trvalo udržateľnému rozvoju obce.

Názory získané z riadených rozhovorov nám doplnili informácie publikované v prácach Izakovičová a kol. (2006), Izakovičová a kol. (2008), Moyzeová (2014), Moyzeová a kol. (2015), Moyzeová, Izakovičová (2016) a pod.

Interview patrí medzi obľúbené, najvýhodnejšie, ale súčasne najnáročnejšie nástroje kvalitatívneho výskumu (Denzin, Lincoln, 1994). Ako jeden zo spôsobov ako získať sociálno-psychologické informácie (Maříková a kol., 1996) sme si ho vybrali ako vhodný nástroj na vyjadrenie pocitov a názorov účastníkov rozhovoru cez ich odpovede na 8 okruhov otázok:

1. Ako by ste zhodnotili spoločenské dianie vo vašej obci? Aké akcie (spoločenské, kultúrne a pod.) organizujete? Kto je ich hlavným iniciátorom /organizátorom?

2. Zapájate sa do spoločenského diania v obci? Ak áno, akou formou?
3. Ako by ste zhodnotili aktivitu miestnych ľudí?
4. Aké problémy máte v obci? Vymenujte ich prosím. Ako tieto problémy vnímate z vášho pohľadu? Sú to problémy, ktoré sú závažné a prispievate k ich riešeniu, alebo naopak, nie je potrebné vzhľadom k vašej profesii sa k nim vyjadrovať?
5. Ktoré problémy by ste definovali ako najzávažnejšie, potrebné prioritne riešiť?
6. V čom vidíte hlavné bariéry rozvoja vašej obce?
7. Ako sa RK kňazi zapájajú do manažmentu obce? Čo si myslíte, v akej konkrétnej oblasti (v rámci manažmentu a rozvoja obce) by mali RK kňazi pôsobiť?
8. Ako sa Vy konkrétne zapájate do environmentálnych aktivít? Vymenujte tie aktivity, ktoré realizujete a s kým.

Z hľadiska vekovej štruktúry sa prieskumu zúčastnilo 6 farárov vo vekovej kategórii 18 – 39 rokov, 9 farárov vo vekovej kategórii od 40 – 59 rokov a 8 farárov vo vekovej kategórii nad 60 rokov. 15 farárov pôsobí vo farnosti viac ako 5 rokov a 8 farárov pôsobí vo farnosti menej ako 5 rokov.

Výsledky prieskumu uvádzame konceptuálnou analýzou (Chrenšcová, 2011), ako sumarizáciu, kategorizáciu a interpretáciu názorov 23 RK kňazov. Pre zachovanie ich anonymity sme odpovede označili číslami v zátvorke, ktoré môžu mať vyššie hodnoty ako 23, nakoľko sme číslami označili všetky sídla v okrese Trnava a tých je 45.

Výsledky analýzy

1. Ako by ste zhodnotili spoločenské dianie vo vašej obci? Aké akcie (spoločenské, kultúrne a pod.) organizujete? Kto je ich hlavným iniciátorom /organizátorom?

Spoločenské dianie vo vybraných obciach okresu Trnava z pohľadu RK kňazov bolo hodnotené značne diferencovane. V odpovediach síce prevažovalo pozitívne hodnotenie, ale našli sa aj kritickejšie názory. *Spoločenské dianie je slabé s určitými rezervami, ale s optimistickou prognózou* (12, 41, 31). *Spoločenské dianie v obci je koncentrované do zábavy a futbalu a je často spojené s devastáciou životného prostredia. Je tu menšia pasivita ľudí pre verejný záujem* (1). *Spoločenské dianie v obci existuje* (6). Aj v ďalších obciach bolo hodnotené pozitívne ako dobré (2, 31, 14, 38, 22) ...*sme tu ako jedna rodina* (4). *V obci je veľa spolkov, máme veľa aktivít a ľudia sa akcií zúčastňujú. Aj kultúrne akcie spájame so svätou omšou.* V obci je spolupráca medzi farským úradom a obecným úradom. Spolu sa podporujú aj s miestnou školou (38) ...*celá obec sa za posledné*

roky kultúrnila. Urobila sa plynofikácia, kanalizácia a ja ich pri týchto aktivitách povzbudzujem... Spoločenské dianie v obci hodnotím pozitívne (37). Našu obec hodnotím ako veľmi aktívnu (18). Kultúrna činnosť je dobrá. Máme akcie hudobné, v obci je spevokol, aktívni sú požiarnici aj dôchodcovia (38) ...hodnotiť spoločenské dianie v obci je otázkou hodnotenia celej spoločnosti, nielen ľudí v obci (20) ... V spoločnosti prevláda silný individualizmus. Ľudia sedia doma pri televízii a mládež za počítačmi...Spoločenské dianie v obci je sústredené na futbalové aktivity (11). V našej obci je spoločenské dianie priemerné (3). Spoločenské dianie v obci je ťažké hodnotiť dvoma vetami. Som verejný činiteľ a všetci sú ovplyvňovaní šenkom a politikou. Kedysi sa žilo z tradícií, sviatky bez divadla neexistovali, perie sa páralo, ľudia si spievali. Zmeny v spoločenskom dianí sa odzrkadlili aj na živote v obci. Spoločenské dianie je sústredené na ples, na diskotéky a oslavy životných jubileí. Aj farské úrady majú svoje mínusy, ale tie sú postavené na financiách. Mali by existovať farské centrá, ktoré by plnili charitatívnu úlohu. OÚ podporuje radšej futbal ako kostol. Nejde iba o ľudí veriacich, ale treba robiť akcie pre všetkých ľudí spolu.

2. Zapájate sa do spoločenského diania v obci? Ak áno, akou formou?

Väčšina oslovených RK kňazov sa akcií organizovaných starostom a miestnym zastupiteľstvom nezúčastňuje, nakoľko cirkev má vlastné akcie napríklad púte, ktoré si organizuje sama. Napriek tomu, spolupráca medzi obecným úradom a farským úradom bola hodnotená pozitívne (37, 4). Podľa názoru opýtaných, aktivita stúpa najmä pred voľbami, kedy je viac akcií (12)...Zúčastňujeme sa na kultúrnych akciách napríklad na oslavách požiarnikov, ale nie sú to systematické veci, skôr príležitostné (20, 3, 31, 38). V niektorých obciach sa akcií zúčastňuje pán farár vždy, keď ho zavolajú (41, 15). Ide predovšetkým o akcie ako sú stretnutie s dôchodcami alebo tradičný Mikuláš. Pán farár sa zúčastňuje na rôznych stretnutiach najmä s deťmi a dôchodcami (11). ...V našej obci je takouto spoločenskou akciou Pochovávanie basy (38). V obci je kňaz členom rady školy a preto o akciách v obci je informovaný a často sa ich aj zúčastňuje (31). Ide predovšetkým o kultúrno-spoločenské podujatia ako Cíferská hudobná jar a Cíferská hudobná jeseň. V obci sa organizujú Dni dôchodcov, Deň matiek, Vianoce a mnoho ďalších akcií (1). Rozvíja sa futbal žiakov a dorastencov. Funguje šachový krúžok a miestny kňaz učí deti aj rodičov anglický jazyk a hru na organe. Spolupráca farského úradu a obecného úradu funguje, ale akcie si robí každý sám (6) ...Spoločné akcie nemáme. Spoločenské akcie si spoločne organizujú farský aj obecný úrad (14) ...Kultúrnych akcií sa pravidelne zúčastňujeme... (44, 2). Ja sa iba občas zúčastňujem na spoločenskom dianí v obci (22). Snažím sa zúčastňovať od spoločenských akcií cez pracovné (18). V našej obci je hlavným kultúrnym dianím diskotéka (10). V niektorých obciach sa podľa slov oslovených respondentov spoločenské dianie spája s nekultúrnosťou obyvateľov

a vulgárnosťami a preto sa takýchto akcií RK kňazi ani zúčastňovať nechcú. ...*Nie je náplňou farára aby sa angažoval v otázkach rozvoja obce (12) ...Tých akcií je tak málo, že ani nie je sa do čoho zapájať... Farár nechodí na obecné schôdze, nezaujima ho to a ani nechce kritizovať...*

3. Ako by ste zhodnotili aktivitu miestnych ľudí?

Hodnotiť aktivitu miestnych ľudí, či sú aktívni a zapájajú sa do diania v obci, alebo nie sú aktívni, bolo z pohľadu RK kňazov dosť náročné, nakoľko sa nedá hodnotiť všetkých obyvateľov v sumáre...*Hodnotiť ľudí je ako hodnotiť miešaný tovar. Sú tu ľudia aj obetaví aj takí ktorým narástli obe ruky naopak (37) ...Nájdu sa aj aktívni a sú aj pasívni...Povedať o všetkých že sú neaktívny nemôžem...Zopár aktívnych a väčšina zatiaľ pasívnych*, je jeden z názorov na aktivitu miestnych ľudí (31). *Sú aj menej aktívni, ktorí sa spoliehajú na druhých (12). Aj keď sú menej aktívni, sú aj výnimky. Možno v porovnaní s inými obcami sú ľudia dosť ľahostajní a veľa kritizujú a málo sa pričínajú. Aj veriaci sú dosť ľahostajní (12)...Pre dobro rodiny, stráca zmysel pre dianie v obci (44)...Ide to stále k horšiemu. Ľudia robia dlho a nie je čas na spoločné akcie a ani záujem... Hodnotiť ľudí je všeobecný problém (20). Veci sa dajú presadiť iba cez politické strany. Ľudia sa vedia angažovať a zapájať, ale nájdu sa aj pasívni a kritickí obyvatelia (11).* Pozitívnym príkladom ochoty zapájať sa do aktivít v obci je aj vybudovanie fary na ktorej obyvatelia zadarmo odpracovali desiatky hodín... *Aktívni sú skôr dôchodcovia, respektíve starší ľudia (6)...Sú aktívni, na akcie chodia skoro všetci, je to tá rodinnosť (4).* Je dôležité, aby v obci bolo aspoň zopár ľudí, ktorí sú ochotní urobiť niečo pre druhých...*Pár aktívnych obyvateľov sa nájde aj v našej obci (2).* Ako aktívni, ochotní participovať na dianí v obci, sú podľa slov RK kňazov, obyvatelia z viacerých obcí (3, 10, 22, 31, 14, 15)...*Podľa mojej skúsenosti sa s ľuďmi stále dá spolupracovať. Je potrebné trochu „hľadať ľudí“, ale o spoločné veci je stále záujem... (18).* Obyvatelia sú aktívni, časté sú stretnutia detí a mládeže na fare ale aj spoločenské akcie, ktoré organizujú miestne spolky spolu so školou v spolupráci aj s obecným úradom a záujmovými organizáciami (38)...*Veľa ľudí je upriamených na chválu, keď sa aj za maličkosť pochvália, je dobre, ale ako náhle je kritika, hneď každá spolupráca končí. Ľudia sú aktívni len keď sa chvália a vyzdvihujú...Môžem konštatovať, že medzi ľuďmi (možno hlavne na vidieku) je ešte dostatočný potenciál i ochota venovať svoju energiu veciam, ktoré súvisia tak s kultúrou, ako aj rozvojom životného prostredia, hlavne ak sa nájde dostatočne presvedčivá osoba, ktorá ich iniciuje (18).*

4. Aké problémy máte v obci? Vymenujte ich prosím. Ako tieto problémy vnímate z vášho pohľadu? Sú to problémy, ktoré sú závažné a prispievate k ich riešeniu, alebo naopak, nie je potrebné vzhľadom k vašej profesii sa k nim vyjadrovať?

Medzi vyšpecifikované problémy, ktoré označili RK kňazi v rámci riadených rozhovorov za najdôležitejšie, boli zahrnuté predovšetkým problémy súvisiace s morálkou a etikou ľudí. Predovšetkým v oblasti religiozity. Ľudia nemajú zábrany, veľa sa konzumuje alkohol, drogy najmä u mladých ľudí. Je nesúdržnosť rodiny, a celková atmosféra v rodine nie je dobrá. Je veľký nárast rozvodov a samovrážd. Je nedostatok morálnych zásad napríklad... *smiem ukradnúť keď ma nikto nevidí...* (37, 11, 41, 31, 38, 13). Narastajú spoločenské hriechy... *Ako závišť, nenávisť...* Nie sú pozitívne vzory medzi ľuďmi. Zmenili sa medziľudské vzťahy, život rodín. Stráca sa rodinné zázemie, mení sa výchova detí. Mladí ľudia nemajú záujem o rodinný život, narastá izolovanosť... (12, 38). V našej spoločnosti došlo k pretrhnutiu kontinuity. Staršia generácia, ktorá svojimi postojmi celkom prirodzene vychováva mladšiu, je veľmi často ťažko nastaviteľná na nový postoj. Mladým ľuďom, ktorí sa aj snažia, chýbajú modely prevzaté od rodičov a starších (18). Deti majú veľa peňazí a veľa „slobody“ (31). Ľudia vidia iba svoje veci, každý preferuje svoje záujmy. Je silný individualizmus. Ľuďom chýba elán, nadšenie, ale aj spolupatričnosť a väčší podiel za spoločné dobro... Všeobecne, už aj na vidieku, prevláda konzumný spôsob života, preferujú sa hmotné statky... *Ekonomické záujmy sú prvoradé, je nedostatok financií, každý chce robiť iba biznis, málokto má vzťah k umeniu a kultúrne pamiatky, ktoré sú v obciach chátrajú...* (20)... *Túžba človeka po neobmedzenom rozvoji, ťažko korigovateľná snaha dosiahnuť stále viac, kultúra konzumu a začarovaný kruh zvyšovania nárokov a ich uspokojovania, neochota robiť niečo, čo nie je ekonomicky dostatočne rentabilné* (18)... *Chýba cukráreň, kino, denný bar, kde by sa ľudia mohli spoločensky využiť...* Do spektra vyšpecifikovaných problémov zahrnuli RK kňazi aj problémy súvisiace s technickým vybavením obce ako napríklad chýbajúci vodovod a nevybudovaná kanalizácia v obciach. Nasledovali problémy ako chýbajúci dom smútku, stará škola, znečisťovanie obce, vandalizmus, zlá organizácia verejnoprospešných prác, používanie nelegálnych kanalizačných prípojek (41), nelegálne skládky odpadu (38), výtržnosti rekreantov, veľký pohyb áut, negatívne vplyvy z cykloturistiky (4), znečisťovanie vodných tokov zvieracími výkalmi a podobne. Rozvoj obce závisí, podľa slov RK kňazov, aj od vybudovania inžinierskych sietí... *Ak sú vybudované, obec sa môže ďalej rozvíjať. Dôležitá je najmä kanalizácia...* Vážnym problémom je aj prepúšťanie ľudí zamestnaných v Chemolaku (6). K závažným problémom patrí aj vysoká nezamestnanosť (1), dochádzka za prácou, vysťahovanie mladých rodín, nízke environmentálne vedomie, nedostatok zaujímavých riešení v ponuke agroturistiky, nízka ochota zapojiť sa politicky do diania v obci (3).

5. Ktoré problémy by ste definovali ako najzávažnejšie, potrebné prioritne riešiť?

Každý vyšpecifikovaný problém má z časového hľadiska stanovenú inú prioritu riešenia. Ako najdôležitejšiu prioritu označili RK kňazi riešenie

alkoholizmu predovšetkým u mládeže a u nezamestnanej časti populácie (37,41). Rovnako dôležitá bola pre nich „záchrana“ rodiny, rodinného zázemia, výchova mladej generácie v spoločnosti, výchova v rodine a na školách, vytvorenie priestoru, kde by sa mládež realizovala (záujmové krúžky, programy pre deti a mladistvých, vydávanie časopisu a pod.)...*Vedieť zapojiť do procesu nielen deti, ale aj dospelých ľudí* (38). Medzi priority patrila napríklad obnova morálnych zásad u jednotlivcov (12) a vytvorenie spoločenstiev rodín (31). K ďalším prioritám boli zaradené aktivity súvisiace s opravou kostola a vybudovaním oddychovej zóny v obci (20). Rovnako bytová otázka je jednou z priorit rozvoja obce z pohľadu RK kňazov (11). Prioritou je aj zvýšenie zamestnanosti (6). Ako aj *brať vážne svoju vieru* (6). K prioritám v rozvoji obce, podľa slov farára (3), patrí väčšia angažovanosť do riešenia spoločenských problémov, ochota povedať nahlas svoj názor, ochota politicky zápasť o dobrú vec, prevencia alkoholizmu napríklad záujmovou činnosťou mladých...*Zamedziť postupnému vytrácaniu sa komunity z dedín...*(18). Dôležité je z pohľadu farára (15) viac dbať na hygienické aspekty životného prostredia a zamedzovať častému znečisťovaniu životného prostredia.

6. V čom vidíte hlavné bariéry rozvoja vašej obce?

Bariéry ktoré bránia rozvoju obce RK kňazi vyšpecifikovali veľmi konkrétne. Chýba spätná väzba medzi občanmi a vedením obce, koordinácia obecných aktivít a aktivít školy a farnosti (31)...*Zjednotiť názory ľudí* (38). Bariérou v rozvoji obce môžu byť aj postoje a zmýšľanie ľudí (12)...*Starosta nerobí to, čo by mal. Ľudia nie sú s ničím spokojní, ani s farárom ani s lekárnikom. Hneď všetko oŕfľú, ale konkrétne sa do ničoho nezapoja...* Šikovnejší ľudia z obce odchádzajú do miest (20)... V ostatných obciach nie sú bariéry ani medzi vedením obce a občanmi (10, 22, 15)...*Možnou bariérou je politika, ktorá rozdeľuje ľudí* (37). Bariérou rozvoja je podľa slov miestneho kňaza *chýbajúca harmónia v duši ľudí, ekológia vonkajšia musím byť spojená s vnútornou ekológiou* (20)...bariérou sú aj *medziľudské vzťahy a financie* (6) a *neochota a nepochopenie ľudí* (2). Bariérou v rozvoji obce môže byť, aj skladba v obecnom zastupiteľstve...*Obecné zastupiteľstvo je iba formálne, mali by tam byť zastúpení ľudia, ktorí sa neboja kriticky poukázať na veci a tiež chýbajú ťahúni* (11)... Bariérou rozvoja obce je jej *starosta* (41), *ale môže to byť aj veľkosť obce, nakoľko v našej obci je nízky počet obyvateľov* (3). Bariérou je aj *jednostranná orientácia na materiálny zisk a materiálne výhody* (18). Podľa slov miestneho kňaza (44) je bariérou rozvoja obce *chýbajúca kanalizácia. V našej obci (4) by sme privítali vybudovanie spojovacej cesty smerom na Myjavu, ktorá by umožnila lepší pohyb ľudí a tým zlepšila podmienky zamestnanosti*. Niektorí respondenti uviedli v odpovediach potrebu zviditeľniť obec cez jej rekreačné aktivity... *Bariérou je aj sebeckosť ľudí a túžba obohacovať sa...Za totality išli ľudia na brigády zadarmo, dnes nevedia bez zaplatenia nič urobiť. Radšej sa vyhovoria, že nemajú čas...*

7. Ako sa RK kňazi zapájajú do manažmentu obce? Čo si myslíte, v akej konkrétnej oblasti (v rámci manažmentu a rozvoja obce) by mali RK kňazi pôsobiť?

Konkretizovať zapájanie RK kňazov do rozvoja a manažmentu obce bolo dosť náročné, nakoľko viacerí duchovní na otázku neodpovedali, prípadne odpovedali vyhýbavo...*U nás je to dobré, je tu spolupráca aj porozumenie (37)...Sú tu veľmi dobré, priateľské vzťahy. Mala by byť medzi cirkvou v obci, obecným úradom a družstvom vzájomná spolupráca...(14).* Cirkev by nemala zasahovať do obecných záležitostí a do politiky...*lebo participovať v tejto oblasti nie je úlohou farárov, ale iných ľudí... (12).*

Ľudia by sa mali viac otvoriť pri riešení svojich problémov (20), cirkev by mala motivovať mladých ľudí a spolupracovať aj s rodičmi a dospelými...*Dôležitá je vzájomná komunikácia (6), povzbudiť ľudský faktor (2) a viac sa zapájať do kultúrneho života v obci a pracovať s deťmi (3).* Malo by byť pri rozvoji a manažmente obce viac zastúpených zástupcov z cirkvi...*Aby to boli ľudia, nie podľa politickej príslušnosti, ale takí, ktorí milujú obec a chcú niečo pre obec urobiť... Podiel cirkvi na rozvoji obce by mal byť podľa slov RK kňazov (10, 38) primeraný a podľa potreby.* Mala by byť medzi obecným úradom a farským úradom väčšia spolupráca (22). *Táto spolupráca by mala byť obojstranná, slobodná a profesionálna (41).* Cirkev by mala byť tmeliacim prvkom v dosiahnutí jednoty medzi občanmi (31). Cirkev by sa mala podieľať na výchove k spolupatričnosti (komunitě)...*Výchove k schopnosti naplno žiť aj keď nie sú všetky materiálne kritériá dokonalé, výchova k hľadaniu poctivých riešení, výchova ku vzťahu – od prírody po človeka (18).* Cirkev by sa mala angažovať, podľa slov farára (4) predovšetkým vo výchovnej oblasti, aby vplývala na svedomie a charakter ľudí, čo by následne vplývalo aj na manažment obce. *Ale nakoľko ide o osobnú záležitosť, nedá sa to diktovať.* Ďalšou oblasťou je oblasť kultúrna, špecificky v etickom zámere a to v rovine všetkých ľudí nielen farníkov.

Konkretizovať oblasť, v ktorej by mohli RK kňazi participovať, bola viac menej jednoznačná. Predovšetkým ide o oblasť duchovnú a oblasť charitatívnu (31), ďalej o prácu s mládežou - výchova (mládež, deti, dospelí), vzdelávanie a oblasť morálky a etiky (37, 12, 2, 3, 10, 22, 14, 18, 13, 15). Miestni kňazi spolupracujú s mládežou, športujú a pripravujú stretnutia detí na prvé sväté prijímanie...*Je to vytvorenie jednoty medzi nimi.* Organizujú v lete spoločné tábory a pod. (37).

Je veľmi dôležité, aby cirkev učila, aby bola v kontakte s deťmi a aby ich vychovávala (37)...*Úlohou cirkvi je doviest' ľudí k zodpovednosti za materiálne a politické veci, naučiť ľudí férovo sa správať, nepodvádzať, nekradnúť (20).* Participovať v mravnej oblasti a okrem detí venovať sa aj rodinám, dôchodcom a opusteným ľuďom (11). Dbáť na medziľudské vzťahy, učiť cudzie reči a spoznávať umenie (1). Aj výučba anglického jazyka sa dá spojiť s náboženstvom.

Jedna časť výučby detí je zameraná na potreby školské a v druhej sa venujú náboženstvu...*Využívam tieto aktivity k tomu, aby bol kňaz bližšie k ľuďom a aby ľudia na faru chodili* (1). *Cirkev by mala participovať v každej oblasti okrem politiky* (41). *Cirkev by mala participovať v otázkach nezávislosti, hľadania samého seba* (31) a v otázkach formovania hodnotovej orientácie (38).

8. Ako sa Vy konkrétne zapájate do environmentálnych aktivít? Vymenujte tie aktivity, ktoré realizujete a s kým.

Napriek názoru, že cirkev začala hovoriť o ochrane životného prostredia už v šesťdesiatych rokoch a od tých čias mnoho významných teológov premýšľa nad vecami aj z tohto uhla pohľadu (18), súčasné zapojenie RK kňazov do aktivít v environmentálnej oblasti podľa našich šetrení nie je vysoké. Väčšina duchovných sa v tejto problematike nepohybuje a nepovažuje ju ani za vhodný okruh, ktorý by mal byť v ich záujme...*Neviem čo by som posúdil, ľudia ani deti sa o životné prostredie nestarajú. Do aktivít v environmentálnej oblasti nie som zapojený* (1, 22)...*Neviem čo sa dá robiť...*(3). V minulosti si pán farár kupoval pre svoju informovanosť o životnom prostredí časopis Životné prostredie. Konkrétne aktivity však v tejto oblasti nerealizuje. *Kázeň je ohlasovanie božieho slova a preto na túto tému v nej nehovorí...A bolo by to aj čudné, ak by som sa angažoval napríklad pri zbere druhotných surovín, ktoré organizuje škola...*(12). Naopak niektorí duchovní pravidelne upravujú areál kostola a oslovujú deti v škole, ako aj ľudí v kázňach (homíliách) s problematikou životného prostredia. Vyzývajú miestnych obyvateľov, aby sa starali o životné prostredie (0, 37). Prihovárajú sa v kázňach k udržaniu čistoty v obci. Pán farár (37) by chcel presadiť vybudovanie malej teplárne na odrezky...*Som kňaz a mám pomáhať, aby duše boli spasené* (11)...*Kňaz môže v tejto oblasti pomôcť cez kázeň a svätú spoveď* (1, 13)...*Pôsobiť na ľudí cez chrám Boží. Otázky etické, politické aj ekonomické zosúladiť so zákonom viery. Vkladať do kázní aktuálne témy a zamerať sa na životnú prax ľudí, aby to cítili vo svojom svedomí...*(4) Podľa pastierskeho listu sa odporúča, aby v každej farnosti boli zriadené iniciatívne skupiny, ktoré sa zaoberajú otázkami kresťanského životného štýlu, ekológie a výchovy k správne mu vzťahu ku stvorenstvu. *Môžem potvrdiť, že v mnohých farnostiach takéto skupiny existujú (a existovali už aj pred uverejnením výzvy), robia mnoho aktivít (i keď možno nepoužívajú celé toto pomenovanie)* (18).

Podľa slov RK kňazov treba spoznávať prírodu a robiť výlety do prírody...*upravovať okolie fary, kosiť, viesť deti a občanov k pozitívnemu vzťahu k životnému prostrediu...Nemám rád akcie a podujatia, ale snažím sa viesť deti k čistote* (20)...*napríklad zberom papiera prakticky poukazovať na problémy životného prostredia a hľadať konkrétne riešenia na ich odstránenie*. V niektorých obciach sú aktivity duchovných spojené s úpravou záhradky, výsadbou vegetácie (6 a 31) a revitalizáciou lesa (2)...*Prispievajú aj príhovory k veriacim v rámci kázní....Cítim sa trochu oklieštený „pedagogickým problémom“ teda že výchova je*

pomalšia ako „niečo urobiť“ (18)... Snažím sa o tom nenápadne hovoriť a ak sa dá, tak aj niečo urobiť...(14, 38). Pre väčšinu oslovených ide predovšetkým o aktivity v oblasti katechézy (výchovy)... Najpodstatnejší a najdôležitejší zápas je o zmenu človeka a jeho postojov (18). Z odpovedí vyplynulo, že aktivity RK cirkvi v environmentálnej oblasti by mali byť primerané a prispôsobené aj k veku RK kňazov.

Zhrnutie prieskumu

Cez odpovede na položené otázky sme získali obraz o priamej účasti RK kňazov na živote a pri rozvoji vybraných vidieckych sídiel v okrese Trnava a zaujali stanovisko aj k hypotézam.

Hypotéza 1: Predpokladáme, že rímskokatolícki kňazi vo vidieckych sídlach okresu Trnava zastávajú významné miesto v spoločenskom živote sa čiastočne potvrdila. Rímskokatolícki kňazi plnia v spoločenstve sídiel významnú spoločenskú úlohu. Aktívni sú predovšetkým v kultúrnej oblasti. Za oblasť v ktorej by sa nemali angažovať viacerí považujú politiku. Podporujú riešenie aj otázok týkajúcich sa ekológie, ochrany životného prostredia a udržateľného rozvoja. Pri rozvoji obce deklarujú potrebu spolupráce všetkých zainteresovaných subjektov od starostu obce, miestneho zastupiteľstva, školy, záujmových organizácií aj cirkvi. Za prioritné považujú do spolupráce na rozvoji obce aktivizovať miestnych obyvateľov, kde vidia možnosti pozitívneho vplyvu RK cirkvi cez kázne a ohlasovanie slova božieho.

Hypotéza 2: Predpokladáme, že rímskokatolícki kňazi sa aktívne zapája do environmentálnych aktivít, ktoré prispievajú k zvyšovaniu kvality životného prostredia, ovplyvňujú hodnotovú orientáciu a ekologické povedomia obyvateľov a tým ich postoje k životnému prostrediu, k prírodným zdrojom a kultúrnym hodnotám a trvalo udržateľnému rozvoju obce. Hypotéza sa čiastočne potvrdila. RK kňazi ako prioritnú oblasť svojho pôsobenia považujú oblasť duchovnú a charitatívnu. Pozitívne vplyvajú na rozvoj morálnych hodnôt a etických hodnôt. Ovplyvňujú hodnotovú orientáciu, medzilidské vzťahy aj ekologické povedomie obyvateľov. RK kňazi, ktorí vyučujú náboženskú výchovu na základných školách v rámci vyučovacieho procesu aktivizujú žiakov k environmentálnym aktivitám predovšetkým v oblasti zberu a recyklovania druhotných surovín, ochrany a zveľaďovania okolia školy. V kázňach a homíliách veriacich všetkých vekových kategórií nabádajú k ochrane a tvorbe životného prostredia. V ekologickej oblasti prispievajú k výchove k pozitívnemu vzťahu k prírode s dôrazom na hygienické aspekty životného prostredia a zvyšovanie estetickej stránky obce. Časť oslovených farárov sa do ekologických aktivít nezapája. Akcie organizuje iba s náboženskou tematikou pre veriacich s dôrazom na staršiu vekovú kategóriu.

Z pohľadu dĺžky pôsobenia RK kňazov vo farnosti sme vzhľadom na odpovede nezaznamenali výraznejší vzťah. Slabší vzťah sme zaznamenali

z pohľadu vekovej kategórie, kde mladšie a stredné vekové kategórie RK kňazov sú flexibilnejší a viac sa snažia o spoluprácu s obecným úradom, školou, záujmovými organizáciami a miestnymi obyvateľmi. V rámci spolupráce sa častejšie podieľajú na rozvíjaní spoločenského života v obciach. Organizujú rôzne environmentálne, spoločenské a športové podujatia do ktorých sa aj aktívne zapájajú. Aktivitami oslovujú všetky vekové kategórie obyvateľov. Pozitívne výsledky dosahujú v oblasti rozvíjania kultúrnych a športových aktivít pre deti a mládež u ktorej pomáhajú rozvíjať pozitívny vzťah k prírode a životnému prostrediu. RK kňazi vyššieho veku (nad 60 rokov), sú k otázkam rozvoja obce opatrnejší. Viac sa izolujú od života v obci a sústreďujú sa na otázky viery. Obávajú sa o budúcnosti RK cirkvi. Cítia, že RK cirkev je v zániku a snažia sa v poslednej chvíli ešte pozitívne vplývať na ľudí a aktivizovať ich k viere a k náboženstvu. Rovnako časť RK kňazov je síce aktívna a komunikatívna, ale aktivity zameriava iba na cirkevnú problematiku.

Výber techniky a zberu dát formou riadeného rozhovoru nám vhodne doplnil informácie získané z doterajších krajinnoekologických výskumov a sociologických prieskumov realizovaných formou dotazníkov.

Záver

V príspevku sme sa zamerali na prezentáciu iba časti výskumu realizovaného s RK kňazmi vo vybraných sídlach okresu Trnava. Výskum potvrdil skutočnosť, že RK kňazi sú nielen vysoko vzdelaní ľudia, ale aj veľmi komunikatívni. Vedia sa orientovať vo viacerých nielen spoločenských otázkach, ale aj odborných vrátane hodnotenia kvality života, životného prostredia, ľudského potenciálu a pod. Dokážu zaujať aj kritické postoje na mnohé problémy. Majú schopnosť presne špecifikovať svoje názory. Vedia hľadať a ponúknuť alternatívy riešenia na zlepšenie situácie.

Na základe získaných názorov od RK kňazov treba zdôrazniť, že pre rozvoj obcí a optimálne fungovanie samosprávy je dôležitá:

- ✓ Väčšia angažovanosť a participácia jednotlivých subjektov vrátane RK cirkvi do riešenia spoločných problémov - sociálnych, ekonomických aj environmentálnych ako aj do otázok týkajúcich sa rozvoja a manažmentu obcí podporujúcich zvyšovanie kvality života a životného prostredia.
- ✓ Väčšia spolupráca medzi jednotlivými subjektmi pôsobiacimi v obci a väčšia koordinácia ich aktivít. Vytvorenie spätnej väzby medzi vedením obce, RK cirkvou a ostatnými subjektmi.
- ✓ Väčšia participácia zástupcov RK cirkvi aj pri riešení environmentálnych problémov (zapájať sa do aktivít organizovaných obecným úradom, školou, záujmovými organizáciami a pod.). Smerovať viac záujem RK kňazov aj do otázok týkajúcich sa zachovania vlastnej

identity obce, histórie obce, záchrany kultúrnych pamiatok, oživenia miestnych zvykov a tradícií, zvýšenia estetickej stránky obce a pod.

- ✓ Do budúcnosti väčšia angažovanosť RK kňazov v charitatívnej oblasti, pri formovaní hodnotovej orientácie obyvateľov, zvyšovaní environmentálneho povedomia obyvateľov, a ovplyvňovaní ich postojov k životnému prostrediu, pri podnecovaní mladých ľudí žiť na vidieku, aby sa prinavrátila mladá generácia na vidiek.

Získané výsledky je možné využiť na lokálnej aj regionálnej úrovni. V miestnej politike napríklad v oblasti riadenia životného prostredia, v regionálnom rozvoji pri začlenení environmentálnych aspektov a aspektov udržateľnosti do priestorového plánovania.

Pod'akovanie

Príspevok vznikol ako výstup vedeckého projektu APVV - 17 - 0377 s názvom Hodnotenie novodobých zmien a vývojových trendov poľnohospodárskej krajiny Slovenska.

Literatúra

- DENZIN, N. K. – LINCOLN, Y. S. 1994. Introduction: Entering the field of qualitative research. In Denzin, N. K. – Lincoln, Y. S. (eds.) *Handbook of qualitative research*. Sage Publications. California: Thousand Oaks, pp. 1-17.
- CHRENŠČOVÁ, V. 2011. Kvalita životného prostredia z pohľadu miestneho obyvateľstva na území chránenej krajinskej oblasti Horná Orava. In *Geografický časopis*, roč. 63, č. 1, s. 69-85.
- IZAKOVIČOVÁ, Z. – MOYZEOVÁ, M. – BEZÁK, P. – DOBROVODSKÁ, M. – GROTKOVSKÁ, L. – HRNČIAROVÁ, T. – KENDERESSY, P. – KRNÁČOVÁ, Z. – MAJERČÁK, J. – MIKLOŠOVIČOVÁ, Z. – MOYSES, M. – PAVLÍČOVÁ, K. – PETROVIČ, F. – ŠPULEROVÁ, J. – ŠTEFUNKOVÁ, D. – VÁLKOVCOVÁ, Z. 2008. *Hodnotenie poľnohospodárskej krajiny v tranzitívnej ekonomike*. Bratislava: Ústav krajinskej ekológie Slovenskej akadémie vied, 2008. 298 s.
- IZAKOVIČOVÁ, Z. – GROTKOVSKÁ, L. – MOYZEOVÁ, M. – VODIČKOVÁ, M. – CIBIRA, P. – HREŠKO, J. – ŠTEFUNKOVÁ, D. – HALADA, E. – DAVID, S. – KENDERESSY, P. – PETROVIČ, F. – BOLTIŽIAR, M. – GRAMBLIČKOVÁ, V. – IMRICHOVÁ, Z. – MIKLOŠOVIČOVÁ, Z. 2006. *Integrovaný manažment krajiny II*. Bratislava: ÚKE SAV, 2006. 232 s. ISBN 80-969272-9-9.
- MAJO, R. 2017. *Premeny náboženských pomerov na Slovensku v dynamickom 20. storočí*. Katedra humánnej geografie a demografie, Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave. Text k prednáške. 16 s.

- MAŘÍKOVÁ, H. – PETRUSEK, M. – VODÁKOVÁ, A. 1996. *Velký sociologický slovník I*. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
- MOYZEOVÁ, M. 2004. *Hodnotenie vplyvov na ekologickú štruktúru krajiny v podmienkach hospodársky intenzívne využívaného regiónu (na príklade modelového územia okresu Trnava)*. Dizertačná práca. Bratislava: Ústav krajinej ekológie Slovenskej akadémie vied, 2004. 152 s.
- MOYZEOVÁ, M. – MIKLÓS, L. – ŠATALOVÁ, B. – IZAKOVIČOVÁ, Z. – OSZLÁNYI, J. – KENDERESSY, P. – ŠTEFUNKOVÁ, D. – KRŇÁČOVÁ, Z. 2015. *Hodnotenie kvality životného prostredia vidieckych sídiel (na príklade vidieckych sídiel okresu Trnava)*. Bratislava: Ústav krajinej ekológie Slovenskej akadémie vied, 2015. 280 s.
- MOYZEOVÁ, M. – IZAKOVIČOVÁ, Z. 2016. Attitudes of the involved subjects to the issue of biodiversity conservation in the protected area of the Malé Karpaty Mts. (results of personal interviews). In *Ekológia (Bratislava)*. vol. 35, no. 4, pp. 392-400.
- ŠSTATISTICKÁ ROČENKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Štatistický úrad SR. Bratislava: VEDA, 2017. 664 s.

**PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF RURAL SETTLEMENTS IN
TRNAVA DISTRICT FROM THE POINT OF VIEW OF ROMAN
CATHOLIC PRIESTS
(RESULTS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH)**

Summary

The paper is an example of the assessment of sociological research carried out by means of interviews. Roman Catholic priests presented their views on eight groups of questions concerning the social life in communes, human potential, and environmental issues.

1. What is your opinion of social life in your commune? What events (social, cultural, etc.) do you organize? Who is the principal organizer?
2. Do you take part in your commune's social life? If so, in what way?
3. What is your opinion of local people's activity?
4. Are there any issues in the commune? Specify please. How do you perceive those issues? Are they serious and you contribute to their solution or it is not necessary, regarding your profession, to comment them?
5. Which issues are the most serious and need priority solutions?
6. What are the principal barriers to the development of your commune?
7. How does Roman Catholic priests participate in the communal management? In your opinion, is there any concrete part of the

communal management and development where Roman Catholic priests should participate?

8. Do you personally take part in environmental activities? Quote the ones in which you participate and with whom.

The research partially confirmed the hypothesis 1 that Roman Catholic priests in rural settlements have important position communal life. The research partially confirmed also hypothesis 2, that Roman Catholic priests are actively participating in environmental activities contributing to increase of environment quality and they have impact on priorities and environmental awareness of inhabitants.

Inclusion of research results into development documents may contribute to harmony of development in settlements with their natural and cultural potential.

RNDr. Milena Moyzeová, PhD.

Ústav krajínnej ekológie SAV

Štefánikova 3, P.O.BOX 254, 814 99 Bratislava

E-mail: milena.moyzeova@savba.sk

Doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD.

Ústav krajínnej ekológie SAV

Štefánikova 3, P.O.BOX 254, 814 99 Bratislava

E-mail: zita.izakovicova@savba.sk